

# Mēslu problēmas DĀNIJĀ

No 4. līdz 6. aprīlim piecpadsmit mūsu biedri un eksperti projekta "GreenAgri" ietvaros kopā ar kolēģiem no Igaunijas apmeklēja lopkopības saimniecības Dānijā.



## INFORMĀCIJA

- Dānijā ir intensīva lopkopība, ar ļoti lielu dzīvnieku blīvumu 17 dzīvnieki uz 1 ha (Latvijā – 0,3) 90 % no visa organiskā mēslojuma ir šķīdmēsli, 8% dzīzās kūts (izvāc 2x gadā), 1% virca, 1% jūkstī. Lielākā daļa jeb 86% šķīdmēsli tiek iestrādāti pavasarī, 10% vasarā uz zālājiem un 4% rudenī.
- Šķīdmēsļu pamatā uzglabā cilindriskā tipa krātuvēs (80–90%) ar 10–12 mēnešu ietilpību. Lai samazinātu amonjaka emisijas, kūku šķīdmēsļu krātuvēs ir aprīkotas ar mīkstināšanas pārsegumiem, bet liellopu šķīdmēsļu krātuvēm izmanto lētāku pārklājumu – dabīgo garozu.
- 46% no visiem šķīdmēsļiem iestrādā tieši augsnei, 35% izkliedē ar nokarētajām šķūtenēm. Apmēram 19% šķīdmēsļu papildus skābina ar sērskābi 2–3 l/uz m<sup>2</sup>. Skābināšanu veic divējādi: šķīdmēsli tiek pakāpināti jau krātuvē, vai aprīkojot izkliedētājus ar sērskābes iesmidzināšanas sistēmu, kas samazina mēsļu pH līdz 5,5.
- Likumdošanā noteikti stingrāki noteikumi izkliedēšanas termiņos un barības elementu – slāpekļa (N) un fosfora (P) devām saimniecībās, kurās ir vairāk kā 17 liellopu vienības uz ha. Ar kūku mēsļiem drīkst iestrādāt augsnei 170 kg N/ha/gadā. Ar liellopu mēsļiem 170 – 230 kg/ha/gadā.
- 22% no lauksaimniecības zemes aizņem zālāji, no tiem 56% ir ganībaju augu maiņa, 25% ir ganībaju slaucamām govīm. Vidējais govju skaits saimniecībā ir 170 govis, vidējais izslaukums virs 9000 kg.

**D**ivās saimniecībās Isbjerg Mølle, Varde (620 liellopi un 460 ha zeme) Jacob Gade, Skals (250 liellopi) bija iespēja iepazīties ar mēslu apsaimniekošanas veidiem un uzklāties saimnieku pieredzi.

Århus Universitātes Foulum pārtikas un lauksaimniecības izpētes institūtā stāstīja par Dānijas pieeju mēslu apsaimniekošanā, lai smazinātu barības vielu noplūdi un gāzu emisijas. Galvenās tēmas: klimats un dabas resursi, apkārtnē vide un bioenerģija, bioloģiskā lauksaimniecība u.c. Institutā strādā 90 zinātnieki un studenti.

Dānijas lauksaimniecības un saimniecību konsultāciju dienestā – SEGES (<https://www.seges.dk/om-seges>) stāstīja par augkopības nozares darbu. Konsultanti ikdienā konsultē lauksaimniekus par audzēšanas tehnoloģijām, šķirņu izvēli, augu aizsardzības līdzekļu un mēslošanas līdzekļu lietošanu, kā arī veic lauku izmēģinājumus un sniedz priekšlikumus likumdošanai. Pērn izstrādāti 35 500 mēslošanas plāni aptverot 2,1 milj. ha (80% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kā arī ierīkojuši 1100 lauku izmēģinājumus.

### Benita Virta (Z/s "Rubuji"):

Laikam pats galvenais, ko es sen zināju, bet tagad redzēju savām acīm, ka viss jādara saprātīgi – nevar vispirms piecūkot vidi, kura paši dzīvo, un tikai tad sākt par to rūpēties. Dānijā, pēc manām domām, ir par daudz liels mājdzīvnieku skaits attiecībā pret zemes platību. Ne viss, kas ļoti labi darbojas Dānijā, darbojas arī Latvijā, kā piemēram – zemieņu konsultāciju centri.

Labprāt savā saimniecībā nopirktu tādu šķīdmēsļu tehnoloģiju, kura šķīdmēsļus uzreiz iestrādā augsnei, bet pagaidām to nevaram atļauties.

### Ilona Miglāne, SIA "Lukass Jumprava Agro" agronome:

Brauciena laikā kartejo reizi sapratu, ka lai arī visi esam Eiropas Savienībā, tomēr mūsu klimatiskie apstākļi, augsnes sastāvs, u.c. ir dažādi. Salīdzinot domāju, ka mūsu lopkopības saimniecības nemaz nav sliktākas par daļu saimniecībām, tomēr atšķirība Eiropas maksājums, piena cena, kā arī, protams, zemes cena, ir milzīga.

Galvenais ieteikums man būtu politikas veidotājiem un Latvijas likumdošanas rakstītājiem, nedrīkst "akli" pārņemt daļu lauksaimniecības noteikumus, ņemot vērā, ka Dānijā ir liels lopu blīvums, viegla, smilšaina augsne, un viņi mēģina atjaunot ekoloģisko līdzsvaru, kurš ir izjaukts ar ļoti intensīvu lauksaimniecību iepriekšējos periodos.

### Pēteris Grudovskis (z/s "Lielvaicēni"):

Tā kā mūsu saimniecība ir seni sadarbības partneri Dānijā, es jau zināju, ka tur ir liels dzīvnieku blīvums (uz katru iedzīvotāju pa vienai govij un piecām cūkām), kā arī augsnes ir daudz vieglākas, smilšainākas, nekā Latvijā. Es gribēju saprast, kāpēc mums ir vienādas prasības uz organiskā mēslojuma lietošanu. Augsnes struktūrai ir ļoti liela nozīme, vai augu barības vielas ieskaļosies, vai nē. Manuprāt, tieši šis aspekts jāņem vērā, ieviešot prasības par organiskā mēslojuma iestrādi.

Klausoties daļu zinātnieku atziņas par labāku organiskā mēslojuma izmantošanu, lai atbilstu ES prasībām, nepameta sajūta, ka paši dāņi ir iestrēguši attīstībā. Tika prezentēti ilustratīvais materiāls par emisiju samazināšanu un barības vielu mazāku noplūdi Baltijas jūrā, neuzrādot pēdējos desmit gadus. Kad prasīju, kāpēc tā – zinātnieki izvairījās no atbildes. Savukart konsultāciju centra bija pieejami arī jaunākie dati, kas skaidri parādīja, ka pēdējos padusmit gadus nav progress. Redzamākais progress bija līdz pagājušā gadsmita 90. gadiem, kad ienāca jaunas organiskā mēslojuma iestrādes tehnoloģijas un tika noteiktas normas – cik tonnas drīkst izkliedēt uz hektāru un kurā laikā.

Manuprāt, tie naudas līdzekļi, kas šobrīd tiek tērēti, lai mazinātu SF<sub>6</sub> emisijas un barības vielu noplūdes no laukiem, būtu jāinvestē pilnīgi citās lauksaimniecības jomās (piemēram, transportā un ēku siltināšanā, lai samazinātu CO<sub>2</sub> izmešus), jo lauksaimniecībā, nesamazinot ražošanu, praktiski nav iespējams arī esošajām tehnoloģijām vēl vairāk samazināt visa veida emisijas.



### Indulis Ievišs (SIA "LLU MPS "Vecauce"):

Sapratu no kurienes tām "divainajām idejām" IAD maksājumu noteikumos un citām neēdīgajām prasībām no vides dienesta "aug kājas". Būtībā daļu radīto problēmu cēloņi un risinājumi tiek automatiski pārceļti uz Latviju – bez pielāgošanas esošajai situācijai un pamatā bez reālas Latvijas situācijas analīzes.

Sapratu, ka Latvijai vēl ir milzīga iespēja palielināt lauksaimniecības dzīvnieku skaitu un produktivitāti.

Daņi skaidri un viēgli uzverami izklāstīja viņu dabas piesārpošanas problēmas, cēloņus un viņu pielietotos risinājumus ne tikai ar "kas jādara lai situācijai labotu", bet arī "kāpēc jādara tieši tā". Tieši šie viēgli uzveramie skaidrojumi noveda pie atziņas, ka mums Latvijai tiek uzspiests "kas jādara" bez paskaidrojuma "kāpēc tieši tā" un bez sapratnes "vai mums tā tiešām vajag?"

**Kādas jauninājumus es varētu pārņemt no dāņiem ražošanā?** Lielāka uzmanība būtu jāpievērš zālāju intensīvākai izmantošanai un kvalitatīvākas barības iegūšanai. Stiebrzāles ir ļoti atsauģas uz slāpekļa papildmēslojumu, un nav sevišķi jāsastrucas par N izskalošanos pat virs N 400 kg/tirvas sezonā ar 4 plūvumiem? Ir vērts kādā zālāja daļā ierīkot superintensīvu izmēģinājumu.

Biezāk jānosaka barības vielu saturs organiskajos mēslos, lai precīzāk zinātu reāli uz lauku iestrādātus apjomus.

Jāpārskata iespējas maksimāli automatizēt procesus lopkopībā, lai varētu atļauties samazināt fermā strādājošo darbinieku skaitu.

Jāpārskata piena lopu šķirņu potenciāli un piena kvalitātes rādītāju prasības potenciālajam izmaiņām no piercēju pusēs un

### Arnis Kristopsons (Z/s "Bukas"):

Tika apskatīta brīnšķīga ferma, kura tiek audzētas Švīces un Džersijas (Jersey) šķirnes govis. Tā kā Latvijā nemaz nepiedāvā un nepopularizē Džersijas šķirnes govis, tas man lika aizdomāties, kādas govis nākotnē turēt mūsu saimniecībā?

Latvijā vēl ir tendence uz piena kvantitāti (Holšteinas šķirnes), nevis kvalitāti – olbaltumvielu, tauku saturu piena.

kvalitātes piemaksu stratēģijām (piena tauku un proteīna saturs pienā).

Jānovērtē iespējas iekļaut ganāmpulka Jersey šķirnes govju ganāmpulka koppiena tauku un olbaltumvielu satura palielināšanai, nezaudējot piena apjomus.

**Ko es ieteiktu citiem lauksaimniekiem, kuri izmanto organisko mēslojumu?** Neieteiktu Latvijas gadījumā izmantot organisko mēslojumu pasākāšanu. Rūpējoties par slāpekļa izskalošanos noveršanu daņu sistēma rada citas, manuprāt, nopietnas problēmas. Slāpekļa nonākšana atpakaļ gaisā ir mazāks zaudējums nekā augsnes paskābināšana un sekojošās kaļķošanas ar ģipsa veidošanu augsnei un papildus mikroelementu saistīšanu grūti uzņemamos savienojumos. Protams ir vērts pielietot ekonomiski labākos risinājumu organisko mēslojumu savākšanā, apstrādē, uzglabāšanā, izkliedēšanā un iestrādē augsnei.

Plānojot jaunu šķīdmēsļu krātuvju būvniecību jārēķinās ar prasībām nākotnē izbūvēt krātuvēm jumtus. Varbūt vērts to darīt jau laikus?!

**Ko es ieteiktu politikas veidotājiem?** Nepieļaut Dāņu vai citu valstu vides noteikumu "aklu" pārņemšanu uz Latviju. Ar organisko mēslojuma apsaimniekošanas noteikumiem Latvijā ir stipri pāršauts pār stripu. Neļaujot veikt kūtmēsļu uzkrāšanu uz lauka pirms izkliedēšanas, iegūstam lielāku kaitējumu dabai un celiem, vadājot mēdus no krātuvēs uz lauku ar mazajiem mēsļu kausītājiem, pa ceļam notākot visus ceļmalas. Jāorganizē ticami pētījumi par reālajiem slāpekļa savienojumu procesiem Latvijas augsnes un klimatiskajos apstākļos. Jāpanāk valsts pasākījums paugstināt N devu lietošanu, jo kultūraugu ražības aug un N vajadzība šo ražu un kvalitātes nodrošināšanai arī pieaug! Pat daņi to ir sapratuši!!!

Fermā bija aplūkājama pilna cikla automatizēta lopu barošana, kas Latvijā nav izplatīta. Latvijā pie darba spēka trūkuma, tas būtu ļoti aktuāli.

Runājot par organisko mēslojumu, Latvijā vēl daļus problēmas, ka organiskais mēslojums ir pāri pārēm, nedraud, jo mums nav tāds lopu blīvums. Mēs varētu pārņemt mēsli iestrādāšanas laikus, kura brīdī izvest uz lauku un kādām kultūrām.